

Сіваш Т. Д. **Особливості середовищного підходу у формуванні художньо-творчих здібностей дитини** / Т. Д. Сіваш // Наукові досягнення, відкриття та шляхи розвитку педагогічної науки : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26-27 травня 2017 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – С. 113-117.

ОСОБЛИВОСТІ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ

Сіваш Т.Д.

асистент кафедри дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Анотація: У статті автор описує вплив мистецтва на розвиток творчих здібностей, окреслює завдання естетизації освітнього середовища, описує психолого-педагогічні умови, які сприяють формування естетичного світосприйняття дитини та розвитку художньо-творчих здібностей.

Ключові слова: середовищний підхід, художня творчість, естетизація.

Annotation: The author describes the influence of art on the development of creative abilities, outlines the task of aesthetizing the educational environment, describes the psychological and pedagogical conditions that contribute to the formation of the aesthetic world perception of the child and the development of artistic and creative abilities.

Key words: environmental approach, artistic creativity, aesthetization.

Сучасний рівень осмислення освітніх процесів в Україні зумовлює нове бачення стратегій розвитку дитячої особистості в процесі навчання й виховання. Зокрема, Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України декларує таку мету: формувати

в учнів у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, розвивати естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні [1]. Це передбачає реалізацію таких основних завдань: збагачення емоційно-естетичного та художньо-естетичного досвіду, формування культури почуттів, розвиток загальних і художніх здібностей, художньо-образного мислення, здатності сприймати та інтерпретувати художні твори, використовувати отриманий досвід у самостійній художньо-творчій діяльності.

Дослідження українських вчених (Л.Масол, О.Рудницька, Г.Тарасенко, Г.Шевченко, А.Щербо) засвідчують, що естетичний досвід і потреба у тому чи іншому виді самовираження засвоюється з дитинства на підсвідомому рівні, а тому безпосередність виховного впливу базується на потребі наслідування. Важливе значення у процесі художньо-творчого виховання відіграє схильність до тієї чи іншої діяльності, адже будь-яка діяльність, що приносить людині емоційне задоволення, може сприяти виникненню схильності, а при успішній діяльності – розвинути у здібність. Вважаємо, що за умови уважного і чуйного ставлення до дитини можна знайти в ній нехай невелику, але щиру схильність до певної діяльності, що становить основу для формування і розвитку здібностей.

Мистецтво, діючи на емоційну сферу людини, стає могутнім засобом розвитку творчих здібностей, насичення духовного життя особистості. Емоційне сприйняття художніх образів, що розкривають красу навколишнього світу, сприяє формуванню світогляду і духовної культури людини. У цьому контексті головним завданням художньо-творчого розвитку школярів є формування у них здатності розуміти прекрасне і піднесене та вирізнити його з-поміж потворного і низького, розвинути у них відчуття та розуміння краси, здатність створювати її в повсякденному житті. Вважаємо, що завдання художньо-естетичного виховання школярів успішно реалізується у процесі та в

результаті введення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок учасників освітнього процесу, тобто в процесі і в результаті естетизації освітнього середовища навчального закладу.

До завдань естетизації освітнього середовища відносимо:

- формування у дітей художньо-естетичного ставлення до дійсності як здатності до художнього пізнання світу, його образної оцінки та перетворення дійсності за законами гармонії;
- розвиток специфічних для художньо-творчого процесу універсальних якостей особистості як основи для розвитку її творчого потенціалу;
- формування знань і уявлень про мистецтво, його історію та роль у житті людей, навичок розуміння мови різних видів мистецтва;
- усвідомлення ролі художнього образу в мистецтві, розвиток навичок його сприйняття та емоційно-естетичної оцінки; формування потреб і здатності до продуктивної художньої творчості;
- розвиток сенсорних здібностей дітей, що більшою мірою сприятиме повноцінності художньо-естетичного сприймання.

Успішне формування естетичного світосприйняття у дітей вимагає створення науково обґрунтованих організаційно-педагогічних умов, які, на нашу думку, мають передбачати:

- організацію та змістове наповнення естетично спрямованої діяльності школярів відповідно до їх інтересів;
- створення відповідного предметно-просторового середовища;
- забезпечення функціонування виховних систем;
- збагачення змісту художньо-творчої діяльності вихованців завдяки застосуванню ефективних форм і методів роботи;
- врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей.

Значний потенціал щодо художньо-творчого розвитку дітей, як свідчить теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та педагогічний досвід, має залучення самих учнів до естетизації середовища засобами мистецтва,

художньо-естетичної діяльності, у процесі якої формується здатність до чуттєвого сприймання, глибокого розуміння прекрасного у мистецтві та повсякденному житті, вибудувана на стійкій мотивації до реалізації власної життєдіяльності за законами моралі і краси. Простір навчального-виховного закладу має також характеризуватися відповідним естетичним оформленням приміщень, різноманітністю форм, кольорів, звуків у супроводі життя дитини.

На особливу увагу в цьому контексті заслуговують і суб'єкти навчально-виховного процесу. Здійснюючи педагогічну діяльність, вчителі та вихователі мають створити сприятливі умови для формування культури поведінки та взаємовідносин у колективі дітей, бути взірцем, позитивно впливати на формування у вихованців системи естетичних знань та вмінь. Доцільним вважаємо впроваджувати такі види художньо-творчої діяльності, які б об'єднували педагогічний, учнівський та батьківський колективи, позитивно впливали на культурний рівень їх взаємовідносин, колективну творчу діяльність тощо. Актуальним у цьому контексті можна вважати долучення до цього процесу громадськості, художників, письменників, режисерів, дизайнерів та інших діячів культури та мистецтв.

Джерелами художньо-творчого розвитку дітей також вважаємо природу, твори образотворчого мистецтва, музику, художню літературу, кіно, театр тощо, вплив яких гармонійно узгоджується в естетичному освітньому середовищі. Так, під час спостереження картини, скульптури, предметів декоративного мистецтва, які відображають життя людини, природи, суспільства, створюється особистісне поле сприйняття, уяви, фантазії. Музичні твори, відображаючи дійсність за допомогою звуків, мелодій, тембру, інтонацій тощо, безпосередньо впливають на емоційно-почуттєву сферу людини, її поведінку, особистісний простір сприйняття. Словесний образ, що має, насамперед, понятійну основу, є важливим виразником естетики в літературному творі. Незаперечна краса природи в її різноманітті та гармонії звуків, барв, форм, закономірній зміні пори року, спілкування з рослинами і тваринами впливає на гармонізацію життєвого простору дитини. Надзвичайно

цікавим елементом системи естетичного виховання, тісно пов'язаним із традиціями художньої, етичної та етнічно-філософської культури, є організація безпосереднього емоційно-чуттєвого контакту дітей із природою – уроки милування [2, с. 9].

Вважаємо, що естетизація освітнього середовища навчально-виховного закладу дозволяє змінити його інформаційне поле, створити сукупність знакових фактів, явищ, процесів, що відтворюють рівень сформованості естетичного як загальної характеристики особистості вихованця. Практичний педагогічний досвід дає підстави стверджувати, що естетизація освітнього середовища враховується переважно в дошкільних навчальних закладах; натомість в загальноосвітніх навчальних закладах, в тому числі й в початковій школі, рівень уваги до естетичного компонента виховної роботи значно знижується і зосереджується, насамперед, на предметах естетичного циклу – образотворчому мистецтві, літературному читанні, музиці, художній праці. Окрім того, навіть щодо названих предметів до уваги береться лише предметна частина естетичного простору – наочність, роздатковий матеріал, відеофільми, аудіозаписи, картини, музичні інструменти тощо. Проблема створення естетичного освітнього середовища початкової школи, на нашу думку, ускладнюється ще й тим, що в програмовому змісті спостерігається очевидне переважання навчального навантаження інтелектуального розвитку, підтримуване системою середньої освіти, на противагу емоційному розвитку вихованців. Як результат, у школярів виникає почуття відторгнення реальності, байдужість до ірраціональних цінностей або ж їх підміна, втрата інтересу до рефлексії та естетики реального світу, що оточує вихованця.

Вивчаючи необхідність естетизації освітнього середовища початкової школи в контексті проблеми художньо-творчого розвитку дітей, вважаємо за доцільне внесення естетичної складової до предметів гуманітарного, логіко-математичного та природничого циклів і встановлення відповідних міждисциплінарних зв'язків. На нашу думку, кожна з навчальних дисциплін

має незаперечний естетичний компонент, використання якого здійснює свій вплив на розвиток художньої творчості особистості.

Література:

1. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах // <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/59/pozashkilnaosvitaukraini/npb/>
2. Тарасенко Г.С. Навчаємо пізнавати природу: позакласна виховна робота з молодшими школярами. – Харків: Вид. група «Основа», 2008. – 204 с.